

GEORGE ENESCU
FESTIVAL

15 septembrie, ora 22.30

Generozitate prin muzică

27 august - 24 septembrie 2023
festivalenescu.ro

Program

CONCERTELE DE LA MIEZUL NOPTII

Ateneul Român

JEWISH CHAMBER ORCHESTRA MUNICH

DANIEL GROSSMANN dirijor

CHEN REISS soprană

TASSILO PROBST vioară, laureat al Concursului Internațional George Enescu 2020/2021

Familia Mendelssohn: Felix Mendelssohn și Fanny Hensel

Mendelssohn Uvertura *Hebridele* op. 26

Hensel Patru lieduri – *Mainacht; Dämmrung; Gondellied; Die frühen Gräber*

Hensel Scena dramatică *Hero und Leander*

Mendelssohn Concertul în re minor pentru vioară și orchestră de coarde

Allegro / Andante / Allegro

Mendelssohn Aria de concert *Infelice* op. 94 pentru soprană și orchestră

Felix Mendelssohn (1809-1847): Concertul în re minor pentru vioară și orchestră, Uvertura Hebridele op. 26, Aria de concert Infelice Op. 94

Felix Mendelssohn a fost un copil minune, comparat adesea cu Mozart. A studiat pianul, vioara, orga, compoziția de la o vârstă fragedă și a cântat în public de la 9 ani. În 1822, la doar 13 ani, compusese deja 12 simfonii pentru coarde, un trio, sonate, lieduri, o cantată și primul său concert pentru vioară și orchestră.

Acest Concert în re minor, aproape necunoscut față de celebrul în mi minor mult mai tardiv, nu s-a cântat în timpul vieții lui Mendelssohn și a fost descoperit de Yehudi Menuhin în 1952. Lucrarea este uimitoare prin cursivitatea și echilibrul construcției, prin inventivitatea materialului tematic. Legat desigur de modelele clasice, tânărul compozitor manifestă totuși libertate în conceperea discursului. În prima parte, un *allegro de sonată*, orchestra expune prima temă, apoi vioara solistă pe cea de a doua. Modulații destul de multe ocupă dezvoltarea, iar repriza nu repetă întocmai expoziția. O melodicitate caldă, romantică apare în partea lentă pentru ca finalul să vină cu vigoarea și virtuozitatea unui dans lăutăresc.

După terminarea studiilor, Mendelssohn începe în 1929 un lung șir de călătorii în străinătate, considerate necesare pentru instruirea tinerilor. La 20 de ani însă, își câștigase deja un renume excepțional, avea la activul său câteva capodopere – Octetul de coarde, Uvertura *Visul unei nopți de vară* –, concertase frecvent și devenise un redutabil pianist și dirijor. Prima dintre călătoriile întreprinse în străinătate a avut ca țintă Londra (unde va reveni de multe ori) și apoi Scoția. Aici a fost profund impresionat de peisajul sălbatic al insulelor Hebride și în special de cea numită *Staffa* unde se află celebra „Grotă a lui Fingal”, splendid monument al naturii. Mendelssohn a dorit să pună uverturii chiar numele acestei grote care provine dintr-o străveche legendă celtică.

Terminată în 1830 și revizuită de mai multe ori, uvertura are o atmosferă evocatoare, mai ales datorită temei de început care se aude la viole, violoncele și fagoturi, răspândindu-se apoi în toată orchestra și dominând întreaga construcție cu formă de sonată. O a doua temă, mai luminoasă, intră apoi în acțiune, iar dezvoltarea tumultuoasă sugerează zbuciumul valurilor mării și spre final, chiar o furtună. Liniștea revine în ultimele măsuri și auzim din nou motivul misterios de la începutul uverturii.

Aria de concert *Infelice* op. 94 este legată tot de prezența lui Mendelssohn în Anglia, fiind o comandă, din anul 1834, a Societății Filarmonice din Londra. Compozitorul a combinat mai multe texte ale lui Pietro Metastasio, celebrul libretist al operelor seria din secolul al XVIII-lea, și a realizat o Scenă pentru voce, soprană, vioară solo și orchestră. Textul redă suferințele unei eroine părăsite de iubitul ei și care e încercată de disperare, furie, revoltă, regrete. După un recitativ destul de amplu, soloul de vioară, foarte liric, exprimă tristețea celei trădată în iubire, totul fiind continuat apoi împreună cu vocea într-o secțiune lentă.

Program

Brusc însă, apare o nouă secțiune, foarte agitată, ce se încheie cu dramatica invocare a epocii fericite de altădată. Muzica este perfect adaptată conținutului, cu trăire intensă, cu melodică variată, de la recitativul strâns legat de text la cantilena largă.

Fanny Mendelssohn Hensel (1805-1847): Scena dramatică *Hero și Leander* și patru lieduri

Fanny Mendelssohn a beneficiat de aceeași solidă și complexă educație ca și Felix, fratele său mai mic, devenind o admirabilă pianistă și o pasionată compozitoare, ale cărei merite au fost elogiate atât de cei apropiați, cât și de prietenii sau oaspeții care veneau la seratele organizate în casa familiei. Cu o memorie uimitoare, ea cânta la 13 ani Preludiile și fugile din colecția *Clavecinul bine temperat* de Bach. I-a fost foarte apropiată lui Felix și cea mai avizată sfătuitoare a lui. Totuși, concepțiile despre rolul femeii în societate, mai ales ale celor din familiile bogate, precum familia Mendelssohn, erau extrem de stricte, nepermițându-i să se manifeste ca muziciană în public. Nici lucrările sale nu au fost tipărite decât sub numele lui Felix, sau în număr foarte mic, doar înainte de moartea sa. Muzică de cameră, incluzând peste 125 de piese pentru pian și peste 250 de lieduri, simfonii, cantate, au rămas încuiate în sertare și redescoperite abia în zilele noastre. Sprijin și încurajări i-au venit însă din partea soțului ei, pictorul Wilhelm Hensel.

Fire poetică, sensibilă, Fanny Mendelssohn a fost mult atrasă de genul liedului, realizând numeroase piese de generoasă cantabilitate și remarcabilă varietate armonică în acompaniament. Liedurile alese pentru concertul de astăzi au o atmosferă meditativă din care răzbate farmecul înserării și al nopții când se aștern lumini aparte asupra naturii, când se accentuează nostalgia, dar și sentimentele de iubire. Astfel sunt liedurile *Noapte de mai*, pe versuri de Ludwig Höltz, *Amurg*, minunat pastel pe o poezie de Johann Wolfgang Goethe, și *Vechile morminte* cu imagini dureroase pe versuri de Friedrich Klopstock. Într-un ritm mai vioi, legănat, apare *Cântecul de gondolă* având versuri de Emanuel von Geibel. Liedurile au fost orchestrate de pianistul și compozitorul israelian Tal-Haim Samnon.

Scena dramatică *Hero și Leander* a fost compusă de în anul 1832 și dovedește marele său talent de a ilustra sonor povestea tragică a celor doi îndrăgostiți din anticul mit grecesc, ce a inspirat atâtea imaginații artistice de-a lungul veacurilor, în literatură, teatru, arte plastice, muzică. Fanny a preluat un text scris de tatăl său, un om de afaceri deosebit de cultivat. Ea a redat drama prin două recitative și două arii, vocea parcurgând toate mijloacele expresive folosite de obicei în repertoriul de operă: recitative apropiate de melodie și altele apropiate de vorbire, fraze largi cu melodică bogată, dar și altele cu salturi mari, în desene abrupte, agitate, exprimând groaza în fața furtunii și a morții. Orchestra participă la realizarea dramei cu multe culori și efecte sugestive. Tinerii aflați pe cele două maluri opuse ale unei ape se întâlnesc în secret noaptea, Leander înotând spre Hero care-i aprinde o făclie pentru a recunoaște drumul spre ea. Odată cu venirea iernii, se stârnește un vânt puternic ce stinge focul. Leander se rătăcește în marea înghețată și moare, iar Hero, văzându-i trupul înecat, se aruncă și ea pierind în valuri.

Olga Grigorescu

Orchestra

Orchestra Evreiască de Cameră din München a fost înființată în 2005 de către dirijorul Daniel Grossmann. De atunci și-a dezvoltat un profil unic: se prezintă ca o voce evreiască contemporană, activă la nivel internațional pe diverse scene. Parcurge căi neobișnuite, explorând în mod constant noi formate pentru a da viață culturii evreiești contemporane, astfel încât toată lumea să o poată auzi, vedea și

experimenta – o abordare relevantă la nivel internațional pe care orchestra a dus-o cu mândrie și cu succes în lume. Pe lângă numeroasele turnee, inclusiv cele în Israel, Europa de Est, Scandinavia, America de Nord și China, JCOM a avut un număr tot mai mare de apariții în Germania, în calitate de ambasador al culturii evreiești: „Prin concertul lor fascinant și informativ, JCOM a dat un exemplu puternic împotriva dezinformării sistematice a demagogilor și fundamentalistilor” (Bayerische Staatszeitung). La cel mai înalt nivel artistic, Orchestra Evreiască de Cameră din München menține bogata tradiție muzicală evreiască cu un repertoriu care se întinde de la Baroc la Contemporan. Interpretează atât lucrări mai puțin cunoscute, cât și opere ale unor compozitori evrei uitați. De asemenea, umple de cultură vie fostele locații ale vieții evreiești. Orchestra comandă în mod regulat lucrări de la noua generație de compozitori și întreține cooperări frecvente cu diverse instituții culturale importante precum Opera Bavareză de Stat.

În anii trecuți, orchestra și-a făcut un nume prin realizarea acompaniamentului filmelor mute și a stabilit un program educațional extins care a inclus proiecte de conștientizare a holocaustului pentru elevii germani. Pe lângă numeroasele sale înregistrări cu lucrări de Alexander Zemlinsky, Paul Ben-Haim, John Cage și Mieczysław Weinberg (în curs de apariție), JCOM are propriul canal YouTube (www.jcomtv.de), unde prezintă lucrări ale compozitorilor evrei în înregistrări.

Dirijor

Daniel Grossmann și-a petrecut întreaga viață profesională căutând lăcașul culturii evreiești în conștiința colectivă și contribuind la dialogul intercultural prin comunicarea acestei culturi. Având în vedere aceste aspecte, dirijorul a fondat în 2005 Orchestra Evreiască de Cameră din München. De atunci, orchestra a devenit un ansamblu profesionist recunoscut pe plan

internațional datorită interpretărilor de înalt nivel. De asemenea, a dezvoltat un profil pentru JCOM care se remarcă prin proiectele sale neobișnuite chiar și în bogata viață culturală din München.

Daniel Grossmann se concentrează pe proiecte de actualitate și îmbină muzica trecutului cu formele de expresie contemporană, făcând din concertele JCOM evenimente impresionante. De asemenea, Daniel Grossmann include în repertoriul orchestrei lucrările compozitorilor evrei ai secolului XX, uitați, persecutați și reduși la tăcere.

Născut în 1978 la München, Germania, Daniel Grossmann locuiește într-o familie de evrei maghiari. A studiat în orașul său natal cu Hans-Rudolf Zöbele, apoi la Metropolitan Opera din New York cu Scott Bergeson și la Academia de Muzică Franz Liszt din Budapesta cu Ervin Lukács. Discografia sa extinsă include lucrările compozitorilor evrei precum Alexander Zemlinsky, Viktor Ullmann, Paul Ben-Haim și Marc Neikrug, precum și lucrări de Iannis Xenakis, John Cage și Simfonia a III-a de Beethoven. Drept recunoștință a meritelor sale în domeniul comunicării culturale, Grossmann a primit premiul *Pro meritis scientiae et litterarum* din partea Ministerului Bavarez al Științei, Cercetării și Artelor în 2012.

Soliști

Născută în Israel, soprana **Chen Reiss** s-a remarcat ca membră a ansamblului Operei Bavareze de Stat și ca artistă rezidentă la Opera de Stat din Viena. A interpretat roluri principale la Royal Opera House Covent Garden, Théâtre des Champs-Élysées, Semperoper Dresden, Deutsche Oper Berlin, Netherlands Opera, Wiener Festwochen și Maggio Musicale Fiorentino.

Printre cele mai importante momente recente și viitoare se numără rolurile principale din *La Calisto* de Cavalli la Teatro alla Scala, Milano, și *Zaide* de Mozart la Teatro dell'Opera di Roma, precum și primele sale interpretări: *Stabat Mater* de Dvořák, Ultimele patru lieduri ale lui Strauss și *Das Klagende Lied* de Mahler. A concertat la Accademia Nazionale di Santa Cecilia sub bagheta lui Antonio Pappano, Filarmonica din München sub bagheta lui Gustavo Dudamel, Filarmonica din Berlin sub bagheta lui Semyon Bychkov, Filarmonica din Los Angeles sub bagheta lui Zubin Mehta și la Orchestra Simfonică din Viena sub bagheta lui Lahav Shani. A fost invitată alături de ansambluri și instituții distinse și a colaborat cu dirijori precum Daniel Barenboim, Christoph Eschenbach, Daniel Harding, Manfred Honeck, Marek Janowski, Paavo Järvi, Adam Fischer, Omer Meir Wellber, Donald Runnicles, Christian Thielemann și Franz Welser-Möst. A înregistrat un vast repertoriu, inclusiv albumul „Immortal Beloved”, o înregistrare ce cuprinde arii și scenete de Beethoven, alături de Academia de Muzică Veche pentru Onyx Classics. Însoțită de Filarmonica din Berlin și Sir Simon Rattle, a cântat coloana sonoră a filmului *Perfume: the Story of a Murderer* [Parfum: Istoria unui criminal] de Tom Tykwer.

Tassilo Probst a început să cânte la vioară la vârsta de patru ani. Ca tânăr elev, a urmat cursuri la Conservatorul din München cu profesorii Sonja Korkeala și Ingolf Turban, înainte de a începe studiile principale acolo în 2019, tot cu profesorul Turban. A urmat cursuri de măiestrie susținute de Prof. Linus Roth, Prof. Pierre Amoyal, Prof. Boris Kuschner, Prof. Mihaela Martin, Christian Tetzlaff, Prof. Christoph Poppen și Prof. Ana Chumachenco. La vârsta de 14 ani a debutat cu Filarmonica din Bad Reichenhall, sub bagheta lui Christian Simonis, interpretând concertul pentru vioară de Glasunow. La 16 ani a interpretat concertul pentru vioară de Ceikovski alături de New Philharmonic München sub conducerea lui Fuad Ibrahimov la sala de concerte Herkulesaal din München. A fost invitat să concerteze la festivaluri precum Stars & Rising Stars München, Mieczysław Weinberg-Festival München și Residenzfestspiele Darmstadt. În calitate de solist, Tassilo Probst a concertat alături de Orchestra Filarmonică George Enescu, Orchestra de Cameră din Lituania, Orchestra Konzerthaus din Berlin, Orchestrele Filarmonicilor din Jena și Trier, Bach Collegium din München, Filarmonica din sud-vestul Germaniei, Orchestra Evreiască de Cameră din München și Filarmonica Bavareză. Pasionat fiind de muzica de cameră, a colaborat cu Danjulo Ishizaka, Daniel Müller-Schott, Alban Gerhardt, Guido Schiefen, Kit Armstrong, precum și cu tinerii pianiști Maxim Lando (SUA) și Amadeus Wiesensee. A fost distins cu numeroase premii la concursuri naționale și internaționale. În 2017 a câștigat vioara maestrului Giovanni Grancino (Milano 1690) la concursul organizat de Fondul German pentru instrumente muzicale.

